

**ПОЛЬСЬКА ПАТРІОТИЧНА ПОЕЗІЯ БУКОВИНИ
 КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (НА МАТЕРІАЛІ
 ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ КСЬОНДЗА ЮЗЕФА
 ЯНІШЕВСЬКОГО ТА АЛЕКСАНДРА МОРГЕНБЕССЕРА)**

Олег СЛЮСАР,

Чернівецький національний університет імені Юрія
 Федьковича; Чернівці (Україна); o.slusar@chnu.edu.ua

**POLISH PATRIOTIC POETRY OF BUKOVINA OF THE
 END OF XIX – EARLY XX CENTURIES (ON THE BASE OF
 LYRIC WORKS BY PRIEST JÓZEF JANISZEWSKI AND
 ALEXANDER MORGENBESSER)**

Oleg SLIUSAR,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi
 (Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-1382-3394;

Researcher ID: S-5743-2016

Slusar O. Polish patriotic poetry of Bukovina of the End of XIX – early XX centuries (on the base of lyric works by Priest Józef Janiszewski and Aleksander Morgenbesser). The aim of the study. The article analyzes the Polish poetic works of Bukovina of the late 19th – early 20th century by priest Józef Janiszewski and Alexander Morgenbesser, as well as their influence on the patriotic education of the younger generation of Poles who lived in the occupied lands of Galicia, Bukovina and other regions of Central and Eastern Europe.

The analysis of this issue led to the use of the following research methods, among which the chronological analysis made it possible to classify the poetic works of these authors, taking into account typical, for a certain era, genres in Polish literature; the method of theoretical analysis, combined with practical aspects, made it possible to establish the influence of Polish literature on the Polish-speaking population of Bukovina in the late 19th – early 20th centuries.

Scientific novelty. For the first time, the Polish literature of Bukovina of the late 19th – early 20th century and its representatives Józef Janiszewski and Alexander Morgenbesser are analyzed.

Conclusions. The analysis clearly indicates the significant influence of the poetic works of the priest Jozef Janiszewski and Alexander Morgenbesser on the patriotic mood of the Poles in the late 19th – early 20th centuries.

Keywords: *Bukovina, Chernivtsi, poetry of Bukovina, Józef Janiszewski, Alexander Morgenbesser.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Протягом багатьох століть світова література була та залишається тісно пов'язана з історичними, політичними та соціально-культурними подіями свого часу, які досить чітко урізноманітнюють літературні явища, що відбувалися в даній епосі.

Польська література кінця ХVІІІ – початку ХХ століття охоплює чотири епохи літературного процесу: кінець епохи Просвітництва (1740 – 1822 рр.), Романтизм (1822 – 1863 рр.), Позитивізм (1864 – 1891 рр.) та добу Молодої Польщі (1891 – 1918 рр.). В кожній з цих епох можна виокремити характеристичні мотиви, напрямки та фази розвитку, натомість пізнання світогляду та контексту, в якому було написано даний літературний твір, надає можливість зрозуміти канони автора. В польській літературі Буковині, на невеликому відрізку часу, кінець ХІХ – початку ХХ століття, тісно переплелися тенденції всіх згаданих чотирьох епох: літературні жанри, характерні для епохи європейського та польського Просвітництва, Романтизму, Позитивізму та Молодої Польщі.

Актуальність даної статті полягає в тому, що вона висвітлює польськомовну спадщину буковинських поетів та письменників, творчість яких досі залишається невідомою чи маловідомою для переважної більшості дослідників літератури України та Буковини.

Метою написання статті став аналіз польських

поетичних творів Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття ксьондза Юзефа Янішевського та Александра Моргенбессера, а також їх вплив на патріотичне виховання молодого покоління поляків, які мешкали на окупованих землях Галичини, Буковини та інших регіонах Центрально-Східної Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість польськомовних поетів Буковини досліджував краківський літературознавець Ян Буяк, який аналізував сакральну спадщину Юзефа Янішевського, а також лодзинський літературознавець Рафал Лещинський, що займався творчістю Александра Моргенбессера, натомість загальному компаративістичному аналізу творчість згаданих письменників до цього часу не піддавалася.

Наукова новизна дослідження полягає також в тому, що в ньому вперше проаналізовано передумови й фактори формування польськомовної лірики Буковини кінця ХІХ – початку ХХ століття.

У статті використано описовий **метод дослідження** з використанням компаративістичного та діахронічного методів.

Виклад основного матеріалу. Відомий історик польської літератури, Юліан Кшижановський, зазначає, що всі польські літературні течії переплітаються між собою та утворюють синусоїду. Одні, приміром, Просвітництво (1740 – 1822 рр.) і Позитивізм (1864 – 1891 рр.) об'єднує лад, гармонія, раціоналізм,

антропоцентризм та прогрес техніки, натомість інші, як Романтизм (1822 – 1863 рр.) та період Молодої Польщі (1891 – 1918 рр.), характеризують емоції, відчуття, неспокій, ірраціоналізм, теоцентризм та захоплення смертю. Кожній з епох притаманні свої літературні жанри, хоча деякі твори виходять поза хронологічні межі періодизації. Яскравим прикладом цього є “Історичні думи” буковинського поета Александра Моргенбессера, популярні для польського Просвітництва і нехарактерні для кінця Романтизму – початку Позитивізму (1872 р.).

Александр Моргенбессер народився в 1816 р. у багатодітній сім’ї державного службовця, протопластами якого були краківські купці Нікельські, в передмісті Ярослав, недалеко від монастиря Отців Домініканів. У рідному місті він закінчив початкову школу і 1 вересня 1827 року, разом із старшим братом, батьки відвезли його до м. Перемишль в гімназію. Величезний вплив на світогляд допитливого хлопця мало Листопадове повстання 1830 р., внаслідок якого він з запалом почав вивчати історію Польщі, читав визвольно-романтичну поезію, переписував твори корифеїв польської літератури та долучився до таємного шкільного патріотичного гуртка.

Восени 1835 р. він вступає на юридичний факультет Львівського університету, де стає членом підпільної революційної організації “Сини Батьківщини” (пол. “Synowie ojczyzny”). Після отримання вищої юридичної освіти у Львові, 3 вересня 1839 року, А. Моргенбессера прийняли на роботу в Кримінальний суд м. Львів, де саме тривали політичні процеси над польською революційною організацією “Конфедерація польського народу” (пол. “Konfederacja narodu polskiego”).

Спочатку, враховуючи його етимологічно австрійське прізвище, робота в суді А. Моргенбессера не викликала жодних підозр в державних органах, натомість восени 1841 року розпочалися обшуки й в будинку Моргенбессерів. Александра спочатку заарештували та після допиту в поліційному арешті, начальниками слідчого відділу Захер-Мазохом та Лоренці, перевели до в’язниці “Малі кошари” (пол. “Małe koszary”), яка знаходилася в жовківському передмісті Львова. У в’язниці він написав такі гумористичні твори, як “Оборона Соколова” (пол. “Obrona Sokolowa”) та “Думаючий бургомістр” (пол. “Myślący burmistrz”).

В кінці січня 1845 р. суд голосив щодо нього вирок, на основі якого А. Моргенбессер втратив державну посаду, крім того, над ним встановлювався поліційний контроль, тому він змушений був податися на чужину, як згадував, на зелену Буковину, де місцева судова адміністрація наклала на нього обов’язки, зазначені в Розпорядженнях з 1845 та 1848 рр.¹

Після багатьох років невтомної і важкої праці на чужині в 1859 р. він отримує дозвіл стати нотаріусом в містечку Садгора, неподалік Чернівців, та право користуватися бібліотекою барона Мустяци, якого А. Моргенбессер переконав також підтримати польське визвольне Січневе повстання не тільки фінансово, але й

наданням зброї.

Громадянська позиція цього визначного поляка вирізнялася серед інших тим, що, приміром, 2 травня 1869 р. в залі чернівецької ратуші Александр Моргенбессер зібрав перше засідання “Товариства польської братньої допомоги” (пол. “Towarzystwo polskiej bratniej pomocy”), на якому було присутніх 417 членів та було зібрано 350 злотих рейнських для фонду згаданого товариства, а в листопаді цього ж року він урочисто відкрив в орендованому приміщенні “Польську читальню” (пол. “Czytelnia polska”) в м. Чернівці.

В якості визнання заслуг в 1871 р. А. Моргенбессер прийняв пропозицію стати почесним членом таких польських товариств м. Львів, як “Зірка” (пол. “Gwiazda”) та “Костюшко” (пол. “Kościuszko”), а також “Польської бібліотеки” (пол. “Biblioteka Polska”) в Румунії.

В 1872 р. у Чернівцях у видавництві Рудольфа Екхардта виходить друком друге, доповнене та виправлене видання “Історичних дум” (пол. “Dum historycznych”) Александра Моргенбессера, яке складається зі “Вступу до дум” (пол. “Wstęp do dum”), що дещо відрізняється тематично від самих дум, та безпосередньо самих 11 історичних дум.

Тематично сфера “Історичних дум” (пол. “Dum historycznych”) А. Моргенбессера є досить вузькою: смерть або перемога на полі битви. Мотиви зради васалів, відповідь королівських військ, відмова присяги волохів, смерть польських рицарів через чергову зраду – це найчастіші мотиви, за допомогою яких письменник ускладнює розвиток сюжетних ліній. Улюблені схеми історичних дум XIX століття виникають в результаті багаторазового повернення до тих самих, вже знайомих мотивів і сюжетних ліній, які часто були запозичені з історичних співів та дум Юліана Урсина Немцевича або з думок Богдана Залеського. “Схематизм є натуральним і приємним явищем; тому що полегшує повне переживання очікуваних подій, а кожне порушення санкціонованої конвенції змінює чистоту цієї традиційної атмосфери, до якої вже звик читач, і розпоршує його увагу на засвоєнні нової сюжетної лінії”².

В своїх “Історичних думках” (пол. “Dumach historycznych”) А. Моргенбессер зазвичай ясно і точно визначає історичну епоху та географічне розташування місцевості, в якій відбуваються події. Воєнний фон об’єднує сюжет з важливими подіями минулих століть. Специфічний клімат середньовіччя збережено в описі старовинних мурів замків, озброєнні рицарів та войовничого настрою. Локальний колорит доповнюють швидкі та мутні води гірського Прута, рівнинного Дністра та краєвиди Цецори; кремезні буки, темні ялиці та похмурі бори Буковини і Молдавії:

“Czarne chmury nad Cесуна,
Będzie burza – grzmot!
Wody Prutu mętnie płyną;
Nad wołoską, nad krainą,
Wisi nieszczęść grot!”³.

Найулюбленишим для буковинського поета

² Ćwik W., Aleksander Morgenbesser. Życiorys na podstawie zapisków autobiograficznych, dokumentów, listów, notatek i podań rodzinnych [Alexander Morgenbesser. Curriculum vitae based on autobiographical notes, documents, letters, notes and family applications], Czerniowce 1893, P. 100–101 [in Polish].

² Zgorzelski Cz. Duma poprzedniczka ballady [Duma is the predecessor of the ballad], Toruń, 1949, P. 148 [in Polish].

³ Morgenbesser A., Dumy historyczne [Historical dums], Czerniowce, 1872, P. 56 [in Polish].

способом визначення місця подій є шаблонна формула: сюжет розгортається в околицях міста чи містечка, наприклад, “Поразка під Варною” (пол. “Kłeska pod Warną”), “Присяга в Снятині” (пол. “Hołd w Śniatynie”), на березі річки “Битва на Красному потоці” (пол. “Bitwa nad Krasnym potokiem”), або в прикордонному регіоні “Буковинська поразка” (пол. “Kłeska bukowskińska”):

“Toporów twardych straszny huk
Odwieczny stary jęczy buk,
Blask stali się po liściach wspina,
Aż drży w posadach Bukowina”⁴.

Хронологічно розмістити події допомагають головні герої з назв творів: “Смерть гетьмана Жулкевського” (пол. “Zgon hetmana Żółkiewskiego”) – битва під Цецорою (1620 рік), “Фелікс Потоцький” (пол. “Feliks Potocki”) – події з XVI ст. Речі Посполитої, “Смерть Тимошка” (пол. “Zgon Tymoszka”) – смерть сина Богдана Хмельницького (1653 р.) та “Мстислав Мстиславович” (пол. “Mścislav Mścislawicz”) – часи Київської Русі (XIII ст.).

Сюжетна лінія історичних дум А. Моргенбессера охоплює проблематику середньовічного лицарства, а на особливу увагу заслуговує версифікація та римування його віршованих епічних творів, де інколи класицистичне мистецтво римування поступається свободі автора щодо теоретичних правил віршування і в одному з творів знаходимо три види строф: в “Думі про Томшу” (пол. “Duma o Tomszy”) перша частина була написана шестивіршем (секстетом) – 10a 8b 10a 8b 10c 8c, друга частина – п’ятивіршем (квінтою) – 8a 5b 8a 8a 5b, а останню, третю частину, автор написав чотиривіршем (катреном) – 8a 6b 8a 6b.

Після поділу і окупації Речі Посполитої Австрією, Пруссією та Росією, польська поезія намагалася передати молодшим поколінням давню традицію Речі Посполитої, тому часто з’являються тенденції “народності” сюжетних ліній, взятих з зарубіжних літератур (наприклад, боротьба християн з іновірцями). Яскравим прикладом цього є “Поразка під Варною” (пол. “Kłeska pod Warną”) А. Моргенбессера, яка нагадує середньовічний лицарський епос – “Пісню про Роланда”, “Про короля Артура та лицарів круглого столу”, де риси характеру та події перенесено в польські історичні реалії.

Основною ідеєю історичних дум А. Моргенбессера є об’єднання народу для боротьби проти іноземних загарбників. У них оспівувалась свобода та незалежність країни, ненависть до будь-якої тиранії та приниження людської гідності. Головними героями його творів керують моральні правила, вони відважні, справедливі, віддають свою долю в руки власного народу; вони готові йти на смерть, захищаючи інтереси власної Батьківщини. Великій популярності сприяв їх зміст, емоційне забарвлення та реальні історичні постаті, з якими пов’язані переможні події з історії Речі Посполитої. В його історичній думі “Фелікс Потоцький” (пол. “Feliks Potocki”) знаходимо наступні слова з закликами до боротьби за незалежність Батьківщини:

“Powstań waleczny Tarnowski Janie,

Dzielny Zamojski, podnieś twój miecz,
Powstań Żółkiewski wielki hetmanie,
Chrobry Czarniecki powstań i siecz...”⁵.

Ще одним надзвичайно важливим, інтегральним складником девізу польського війська: “Бог – Честь – Батьківщина” (пол. Bóg – Honor – Ojczyzna) та творів А. Моргенбессера є Бог, який завжди на стороні правди та веде відважних воїнів в бій:

“Bito pod krasnym niegdyś potokiem
I dziś do sławy Bóg poprowadzi,
Pole otwarte – gdzie rzucisz okiem –
Hej wiara w Boga – Bóg nas nie zdradzi!”⁶.

Невід’ємним елементом всіх історичних дум А. Моргенбессера є лицарський епос, який впливав на особливу популярність його творів серед тогочасної польської молоді. Професор Ян Дюрр-Дурський на одному з засідань філологічного факультету Лодзинського університету зазначив, що його батько знав твори А. Моргенбессера напам’ять та часто їх декламував⁷, це була Біблія кресових поляків кінця XIX – початку XX століття.

Ще одним визначним представником польської поезії Буковини початку XX століття був ксьондз Юзеф Янішевський – історик, поет, публіцист, представник духовенства та громадський діяч. Він народився в сім’ї лісника в містечку Пушиково (нім. Unterberg) у Великопольському воєводстві в 1880 році. Під час навчання в гімназії майбутній капелан став членом польської підпільної організації філоматів і філаретів, за що перед випускними іспитами, в березні 1902 року, його було відраховано з гімназії в м. Гнезно, а 13 червня 1903 року він отримав покарання у вигляді позбавлення волі та був змушений залишити рідні краї, вступивши в Духовну семінарію в м. Львів. Після завершення навчання, 1 липня 1906 р., він був висвячений на священника та направлений в с. Тартаків Сокальського повіту, звідкіля влітку 1907 р. він був переведений до м. Серет на Буковину для допомоги тамтешньому пробощу ксьондзу Маврицію Колянкевичу.

У цей час до римо-католицької парафії м. Серет належало 36 місцевостей, в яких були польські школи та бібліотеки, тому як педагог і духовний наставник ксьондз Янішевський відразу долучився до діяльності тутешньої Полонії та продовжив справу А. Моргенбессера.

“Перебуваючи в м. Серет, Ю. Янішевський почав писати вірші, які підписував іменем і прізвищем, псевдонімами чи криптонімами: X. J. J., Józef J., Józef Jan, переважно зазначаючи місце, дату (день, місяць і рік, інколи місяць та рік) написання твору. Невдовзі також почав їх надсилати до редакції чернівецької “Польської газети” (пол. “Gazeta Polska”), яка охоче публікувала його твори в якості справжньої диковинки польського авторства на Буковині. Таким чином ксьондз Юзеф Янішевський увійшов в історію завдяки щонайменше декільком десяткам творів як один з небагатьох талановитих польських поетів, що проживали на цих землях. Мимовільно він став єдиним, своєрідним хронікарем особистих та суспільних тогочасних подій.

⁴ Ibidem, P. 32.

⁵ Ibidem, P. 121.

⁶ Ibidem, P. 38.

⁷ Leszczyński R. A. Morgenbesser. Wspomnienia z lwowskiego więzienia [A. Morgenbesser. Memories from a prison in Lviv], Warszawa, 1993, P. 5 [in Polish].

Під час перебування в м. Серет, в 1908-1910 роках, він написав і опублікував у чернівецькій “Польській газеті” (пол. “Gazeta Polska”), щонайменше кільканадцять віршованих творів, між іншим, в 1908 р.: “До дій, брати!” (пол. “Do czynu, bracia!”), “Королево Польщі” (пол. “Królowa Polski”), “До Кракова” (пол. “Do Krakowa!”), “На 29 листопада. Відозва Піотра Висоцького” (пол. “Na dzień 29-go listopada. Odezwa Piotra Wysockiego”), “Святому Папі Пію Х. на золоту річницю Його Каптанства” (пол. “Ojcu św. Piusowi X. na złote gody Jego Kapłaństwa”), “Весну свободи дай нам, о Боже!” (пол. “Wiosnę wolności daj nam, o Boże!”); а в 1909 р.: “До зброї, брати!” (пол. “Do broni, bracia!”), “Вже йде” (пол. “Już idzie”), “На каторзі” (пол. “Na katordze”), “Картина Марії” (пол. “Obraz Maryi”), “Людське серце” (пол. “Serce ludzkie”), “Біля ніг Ісуса” (пол. “U stóp Jezusa”), “Вязень кохання” (пол. “Więzień miłości”); в 1910 р.: “Грювальдський рік” (пол. “Grunwaldzki rok”), “Грювальд” (пол. “Grunwald”), “До ніг спіши Хреста” (пол. “Do stóp spiesz Krzyża”), “Більше світла” (пол. “Więcej światła!”), “На привітання Його Високості Пана Голови Польського Товариства Доктора Станіслава Гломбінського в м. Чернівці” (пол. “Na powitanie J. W. Pana Prezesa Koła Polskiego Dr. Stanisława Głabińskiego w Czerniowcach”)⁸.

У травні 1908 року він розпочав засідання II З'їзду вчителів польської мови на Буковині, який проходив в м. Сучава.

Під кінець 1908 року, замість новорічних привітань, Юзеф Янішевський надав значну фінансову підтримку Польській бурсі ім. Адама Міцкевича та Товариству ім. Яна Кілінського в м. Чернівці, де виховувалась польська молодь в національному і католицькому дусі¹⁰.

У середині вересня 1910 р. Ю. Янішевського було переведено в філіальний костел в смт. Глибока, де він плідно працював протягом наступних майже десяти років. Його публіцистичні статті систематично з'являлися в чернівецькій “Газеті польській” (пол. “Gazeta Polska”), вони мали різноплановий характер, в одних закликав молодь вдумливо читати історичні книги (наприклад, “Jak zaprawiać młodzież do czytania książek”), в інших застерігав від згубного впливу невідповідної літератури (наприклад, “Tatarzy”) та алкоголю і курінню (наприклад, “Kilka myśli o paleniu”, “Abstynencja a Pismo Święte”).

У 1923 р. його було переведено до вікаріату в с. Гренбанін (деканат Кемпно), тут він написав та опублікував історично-краєзнавчий альманах “Powiat kepiński z mapką powiatu na podstawie różnych źródeł”, в якому можемо знайти інформацію про невеличкі місцевості, назви яких співзвучні з буковинськими, приміром, Садгора чи Садгюра: “Sadogóra. Polacy zajęli wieś 19 stycznia 1920 r. Jest tu jednoklasowa szkoła z r. 1888, uczy w niej p. Alojzy Dudek, należą do Sadagóry

dwór i wieś i Zachciała osada. Gospodarstwa jest 32”. У передмові до цього опрацювання ксьондз Юзеф Янішевський написав: “Dzięki Opatrzności Bożej jesteśmy od ukończenia wojny światowej gospodarzami we własnym kraju. Dziś więc spoglądając na mapę Europy, widzimy w jej sercu ku ogromnej radości naszej Państwo wielkie, którego tam przed wojną nie było, a Państwem tem to – Polska nasza ukochana, która tak co do obszaru jak i co do liczby ludności szóste zajmuje miejsce wśród Państw Europejskich”¹¹.

Завдяки його копіткій праці та старанням, в 1929 році, в с. Гренбанін створено окрему польську римокатолицьку парафію. У кінці травня 1940 року ксьондза Янішевського заарештувало Гестапо та було відправлено в концентраційний табір “Гусен” в Австрії, де він важко працював по 12 годин на день в каменоломнях аж до самої смерті 27 серпня 1940 року.

У своїх патріотичних віршах він закликав до боротьби за волю і незалежність Батьківщини – матері Польщі:

“Na kresach ojczystych za polski nasz kraj
Idziemy ochotnie w bój krwawy,
Bo chcemy, by świecił Ojczyźnie wciąż maj
Wolności i szczęścia, i sławy!..
A gdy padniemy w boju za polski nasz kraj
Ty w łonie Swoim, Polsko, spoczynek nam daj!”¹²
“*Marsz polskich obrońców Ojczyzny*”.

Юзеф Янішевський був глибоко переконаний, що Бог завжди стоїть на стороні правди і допоможе вибороти для Польщі незалежність:

“Hej, w górę serca, w górę skroń
Podnieśmy dziś Polacy!
A łącząc serca, ducha, dłoń,
Zabierzmy się do pracy!..
Nie wydrze nam go nigdy wróg,
Tak nam dopomóż Bóg”¹³
“*Hej, w górę serca!*”.

Тверезий підхід та освіченість солдатів повинні були стати і стали об'єднуючим фактором для майже десяти тисяч польських солдатів з Буковини, які воювали за незалежність Польщі під час та після Першої світової війни, значна частина з яких полягла на полях битв за Батьківщину. Варто також згадати про те, що загалом, станом на 1910 рік, на Буковині мешкало близько сорока тисяч поляків, тому значному відсоткові патріотично налаштованої, свідомої молоді та старшого покоління необхідно завдячувати таким просвітителям і поетам, як Александр Моргенбессер та Юзеф Янішевський. Так, останній зазначає:

“Bracia, czas ze snu zbudzić się już,
Bo słyhać grzmoty idących burz!
Więc śmiało wzniesmy w górę dziś skroń,
A ręką silną chwyćmy za broń:
Bronią zaś naszą: Trzeźwość, oświata.
Ona niech wszystkich nas złączy, zbrata!”¹⁴
“*Do broni, bracia!*”

⁸ Bujak J. Motywy religijne w poezji ks. Józefa Janiszewskiego (1880–1940) z okresu bukowińskiego (1908–1919) [Religious motives in the poetry of priest Józef Janiszewski (1880–1940) from the Bukovinian period], Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education, Nr 1, Krakow, 2014, P. 143 [in Polish].

⁹ Ibidem, P. 139.

¹⁰ Janiszewski J. Powiat kepiński z mapką powiatu na podstawie różnych źródeł [Powiat kepiński with a map of the powiat based on various sources], Kępno, 1928, P. 88 [in Polish].

¹¹ Ibidem, P. 5.

¹² Bujak J. Motywy religijne w poezji ks. Józefa Janiszewskiego (1880–1940)..., op. cit., P. 174–175.

¹³ Ibidem, P. 176.

¹⁴ Ibidem, P. 193–194.

Слово поета, спрямоване до емоцій читача, повинно було змушувати людину думати, потішати серця зневоленого народу та надихати на подальші дії в напрямку захисту Вітчизни, тому в історії Польщі знаходимо значну кількість полководців, що народилися у другій половині XIX – на початку XX століття на Буковині та в Чернівцях, зокрема, інспіраторами яких були польськомовні буковинські поети ксьондз Ю. Янішевський та А. Моргенбессер. Серед цих визначних постатей Буковини варто згадати про контр-адмірала, засновника польського флоту II Речі Посполитої, особистого товариша Юзефа Пілсудського, Тадеуша Моргенштерна-Подязда (09.11.1895 р., м. Чернівці – 05.11.1973 р., м. Лондон); генерала бригади Густава Кухінку (17.05.1875 р., м. Чернівці – 06.12.1923 р., м. Варшава); генерала бригади Війська Польського Юзефа Едварда Крузьлевського (07.10.1856 р., м. Чернівці – 04.12.1937 р., м. Чернівці); генерала дивізії Війська Польського Стефана де Кастендоло Каспшицького (25.12.1870 р., м. Чернівці – 26.11.1936 р., м. Отвоцьк); полковника піхоти Війська Польського Едварда Канчучького (13.11.1882 р., м. Чернівці – весна 1940 р., м. Харків (Катинь)); капітана-пілота Війська Польського Яна Лукасевича (22.12.1900 р., м. Чернівці – 03.01.1934 р., с. Едвінув); підполковника Війська Польського Тадеуша Людвіка Смичинського (30.05.1899 р., м. Чернівці – 21.04.1986 р., м. Лондон); майора піхоти Війська Польського Валеріана Тумановича (01.03.1894 р., с. Русбаніла (с. Банилів) – 13.11.1947 р., м. Краків).

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що до польської літератури, до якої зараховують також твори, написані поза межами Польщі, літераторами, які

використовували в своїй діяльності польську мову, належать твори буковинських поетів Александра Моргенбессера та ксьондза Юзефа Янішевського, які невтомно працювали для польського народу та повернення незалежності для своєї Батьківщини.

Таким чином, літературна творчість А. Моргенбессера та ксьондза Ю. Янішевського свідчить про те, що на Буковині в кінця XIX – початку XX століття бурхливо розвивалася не лише промисловість, сільське господарство та культура, але й польська література, яка вплинула на національну свідомість польського населення тогочасної Буковини.

Олег Слюсар – доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В науковому доробку автора – понад 60 надрукованих праць, 2 словники (1 – у співавторстві). Коло наукових інтересів: історична антропонімія, методика викладання іноземних мов, енергетична безпека, історія Буковини та Чернівців.

Oleg Sliusar – Associate Professor of the Department of Modern Foreign Languages and Translation Studies of the Faculty of History, Political Science and International Studies of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. In the scientific heritage of the author – more than 60 published works, 2 dictionary (1 co-authored dictionary). Research interests: Teaching Methods of Foreign Languages, Energy Security, history of Bukovina and Chernivtsi.

Received: 09.11.2022

Advance Access Published: December, 2022

© O. Sliusar, 2022